

# «ĉŌñĀ» Āð×ðĭ ĀĀ» ĭ Āðĵ ēŦ ŌĀāĒ ×ĀĒ ĸðēðà

## ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਦੀਪਕ

ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ, ਪੰਜਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਹੜੱਪਾ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਤੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਿਸ਼ੀਆਂ, ਮੁਨੀਆਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਸਾਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੱਖੜ ਝੇਲਦੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀ।

ਅੱਜ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜਦੋਂ ਕੌਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਮਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਪਲੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਰਲਗੱਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਨਾਫਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ, ਸਾਡੀ ਰਹਿਤਲ, ਸਾਡੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਆਦਾ ਸਭ ਦਾਅ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਦੇਰ ਸਾਨੂੰ ਢੇਰ ਸਾਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਤੀਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਘੋਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਜੁਟ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਣ, ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀਂ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕੀਤੀ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਡਿਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਸਭ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਸਫਲ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਸੰਨ 1981 ਵਿਚ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕੱਬਡੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸੱਦ ਕੇ ਆਲਮੀ ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਾਣਿਆ।

1989 ਨੂੰ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਡਿਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਸਕੂਲ ਖੋਲਣ ਦੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਿਸਾਬ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਸਮੇਤ ਸਭ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1991-94 ਤੱਕ ਕਨੇਡਾ, ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਤਰਿਨੀਦਾਦ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸਾਥੀ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਕਮ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪ੍ਰੋਖੇ ਕਰਕੇ ਯੂਰਪੀਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਟੇਕ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮੁਕੰਮਲ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਸਲੇ ਹਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਤਾਂਘ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2-3, ਨਵੰਬਰ 1996 ਨੂੰ “ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਕਾਨਫਰੰਸ ਔਨ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ” ਵੱਲੋਂ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਟੌਰੰਟੋ ਸ਼ਹਿਰ, ਕਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਜੋ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ :

1. ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਨਮੀ ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਸਲੇ।

2. ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਸਕੰਟ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ।

3. ਘਟ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ।

ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਪੈਨਲਾਂ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ, ਔਰਤਾਂ ਪੱਖੀ, ਸਿਆਸੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਦਰਸ਼ਨ, ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਖਿਲਾਫ ਘੋਲ ਸਾਡਾ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਘੋਲ ਹੈ।

### ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਕਾਨਫਰੰਸ ਔਫ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ (ਸਕਸਾ) ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਅਕੈਡਮੀ ਔਫ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਨ ਨੌਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ- ਗਰੇਟ ਬਰਿਟਨ ਵੱਲੋਂ ਰਲ ਕੇ ਲੰਡਨ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਸੰਨ 1995 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ, ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ।

ਦਸੰਬਰ 1996 ਨੂੰ ਸਕਸਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿਡਨੀ ਅਸਟਰੇਲੀਆਂ ਵਿਖੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੌਮ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 13 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਜੁਬਾਨ, ਦਰਸ਼ਨ, ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੁਕਤ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਬਾਕੀ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜੁੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਘੋਲ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਘੋਲ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੌਮੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਖੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ

ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਗਲ ਸੀ ਕਿ ਸਾਬੀ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ 1997 ਵਿਚ ਸਾਬੋਂ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਵਿਛੜ ਗਏ।

ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (ਬੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਿੰਸ ਜਾਰਜ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ “ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੀਵੀਊ” ਮਾਸਿਕ ਪਰਚੇ ਦੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਛਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪਿੰਸ ਜਾਰਜ ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵਿਚ 800 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਵਸਿਆ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲਕੜ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪਰਚੇ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ-ਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਗਸਤ 2000 ਨੂੰ ਅਦਾਰਾ “ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੀਵੀਊ” ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਪਿੰਸ ਜਾਰਜ, ਸਕਸਾ, ਅਪਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਔਫ ਨੌਰਦਰਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਪਿੰਸ ਜਾਰਜ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫੋਕਲੋਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆ ਉੱਤੇ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਂ, ਸੂਝਵਾਨ ਕਾਮਿਆਂ, ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲਕੜ ਮਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਰੋਨ ਸੀਮੋਰ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਮਾਰਚ 2003 ਨੂੰ ‘ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੀਵੀਊ’ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗਰਤੀ ਮੰਚ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿਸਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ “ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦਾ ਸਵਾਲ”। ਇਸ ਵਿਚ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ ਅਤੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਦੀਪਕ ਨੇ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ, 2003 ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਿੰਸ ਜਾਰਜ ਕਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ’ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਮਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ “ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੀਵੀਊ” ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਪਿੰਸ ਜਾਰਜ ਵੱਲੋਂ ਸਕਸਾ, ਅਪਨਾ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣੇ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਪਾਣਿਨੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ : “ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦਾ ਸਵਾਲ”। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੱਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਜ਼ਬਾਨ, ਸੰਗੀਤ ਆਦਿ ਉੱਤੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹੇ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਈ.ਐਸ. ਸੀ.ਦੀ ਰਿਸਰਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਂਡਰਾ ਸਮਿਥ ਨੇ ਯੂਰੋਸੈਂਟਰਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਉੱਤੇ ਪਰਚਾ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਪਰਚੇ ਨੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਵਿਚ ਉਤਸੁਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਲਹਿੰਦੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ। ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਅਤੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਪਰਚਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਚੇ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਸਿਆ।

ਅਦਾਰਾ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੀਵੀਊ ਨੇ ਵਿਰਾਸਤ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਕਨੇਡਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਈ ਉੱਚਕੋਟੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਗੁਰੂ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਨ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰਨਾਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੇਣ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਨਜਮ ਹੁਸੈਨ ਸਈਅਦ ਅਤੇ ਕਵੀ ਮਜਹਰ ਤਿਰਮਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਮੁੱਖੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਵਿਚ ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਕਰਕੇ ਛਾਇਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਪਾਣਿਨੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੇ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੜ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਿਰਾਸਤ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਦੋ ਅਡੀਸ਼ਨ “ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ” ਵੀ ਛਾਇਆ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਸੀਵਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਚਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਆਦਿ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸ਼ਨਾਖਤ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਬਾਕੀ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਵਧੀਆ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜਣ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਈਏ।

ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤੀਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ “ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਨ” ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਾਂਗ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਅਦਾਰਾ ‘ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੀਵੀਊ’, ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਪ੍ਰਿੰਸ ਜਾਰਜ, ਸਕਸਾ, ਵਿਰਾਸਤ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਕਨੇਡਾ, ਅਪਨਾ (ਅਮਰੀਕਾ) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ, ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਮੰਚ ਜਲੰਧਰ, ਫੋਕਲੋਰ ਰਿਸਰਚ ਅਕੈਡਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਕਾਦਮੀ ਜਲੰਧਰ, ਸਰਘੀ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਆਲਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਕੈਡਮੀ ਲੈਸਟਰ, ਅਦਾਰਾ ‘ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ’ ਆਦਿ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਅੱਜ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਾਡੇ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ।

ਅਮਨ, ਸਦਭਾਵਨਾ, ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ-ਸੰਤੁਲਤ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕੌਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ

ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰਲੇ ਬਹੁਤੇ ਟਕਰਾਵਾਂ ਤੇ ਤਣਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਕੌਮੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਨਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਰਾਹ ਦਿਸੇਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘੋਖ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਆਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਸਾਡੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਜਾਮਿਨ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਹੈ। ਆਓ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਅਧਿਅਨ ਕਰੀਏ।

(ਸੰਪਾਦਕ : ‘ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੀਵਿਊ’)